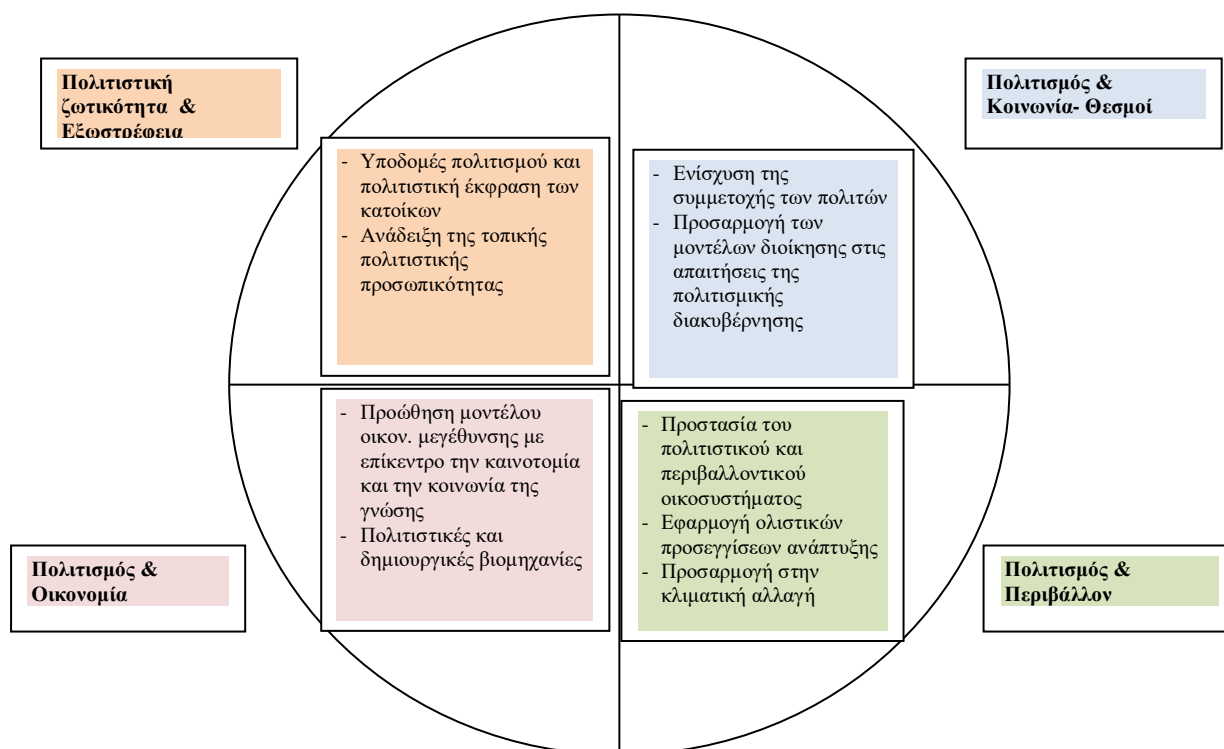

Ενδεικτικό μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από τον πολιτισμό

Ένα τέτοιο πρόγραμμα πολιτιστικής ανάπτυξης θα αποτελούσε ταυτόχρονα αυτόνομο αναπτυξιακό μηχανισμό, και πτυχή της ανάπτυξης που θα ενσωματώνεται στις υπόλοιπες τρεις, της οικονομίας, της κοινωνικής ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.¹

ΠΙΝΑΚΑΣ 1:

Ενδεικτικές κατευθύνσεις πολιτισμικού προγράμματος, και παραδείγματα ενσωμάτωσής του στους άλλους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΘΕΣΜΟΙ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
Καταγραφή και αξιοποίηση των τοπικών δυνατοτήτων και ελλείψεων στον τομέα του πολιτισμού (πχ χαρτογράφηση δημιουργικών – πολιτιστικών βιομηχανιών, δημιουργία παρατηρητηρίων και ανάπτυξη νέων επαγγελματικών	Ανάπτυξη προγραμμάτων πολιτιστικής έκφρασης συλλογικά και ειδικών κοινωνικών ομάδων (πχ των νέων)	Διατήρηση και προστασία του φυσικού τοπίου, της άυλης και υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς / αστική ανάπλαση	- Ανάπτυξη του βιώσιμου πολιτιστικού τουρισμού, μέσα από την ανάδειξη της τοπικής πολιτιστικής ταυτότητας - έμφαση σε καινοτόμες εφαρμογές σε σχέση με την πολιτιστική κληρονομιά – «ηλεκτρονικός πολιτισμός»

¹ Yue A, Khan R, Brook S, “Developing a Local Cultural Indicator Framework in Australia: A case study of the City of Whittlesea”, issue *Culture and Local Governance*, vol. 3. No 1-2, Centre of Governance, University of Ottawa, 2011, p. 133-149.

κωδικών στα στατιστικά συστήματα)			
Εκπόνηση προγράμματος πολιτιστικής ανάπτυξης σε κεντρικό αλλά και τοπικό επίπεδο	Προώθηση της συνεργασίας και ευρείας συμμετοχής των πολιτών και φορέων στη διαμόρφωση των πολιτιστικών προγραμμάτων, και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με την πολιτιστική πολιτική.	Ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων που ενημερώνουν και αναδεικνύουν περιβαλλοντικά ζητήματα	Δημιουργία θέσεων απασχόλησης, και ανάπτυξη νέων ειδικοτήτων, κυρίως σε τομείς έξυπνης εξειδίκευσης
Αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των φυσικών τοπίων, κύρια με δράσεις ανάπλασης πόλεων και συμβολής στην αγροτική ανάπτυξη		Διατήρηση και αξιοποίηση παραδοσιακών μεθόδων και πρακτικών που είναι επωφελείς για το περιβάλλον	Τόνωση της επιχειρηματικότητας και των μεγάλων ιδιωτικών επενδύσεων σε τομείς που σχετίζονται με τον πολιτισμό, τον τουρισμό, την έξυπνη εξειδίκευση.
Ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε σχέση με τον πολιτισμό, και νέων επαγγ/κών ειδικοτήτων	Ανάπτυξη συστημάτων παρακολούθησης – δεικτών, καθώς και δικτύων δημόσιας διαβούλευσης	Συντήρηση κτισμάτων της πολιτιστικής κληρονομιάς με μεθόδους κατάλληλες για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής	Ενίσχυση της έρευνας και της σύνδεσής της με την αγορά εργασίας και τις επιχειρήσεις.

Το προτεινόμενο πρόγραμμα πολιτιστικής ανάπτυξης διαρθρώνεται γύρω από τους εξής θεματικούς στόχους οι οποίοι μπορούν να εξειδικευθούν περαιτέρω σε τοπικό επίπεδο.²

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Ενδεικτικοί Θεματικοί Στόχοι Πολιτιστικής Ανάπτυξης

Συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, (με αιχμή την ανάπτυξη τομέων της πολιτιστικής και δημιουργικής βιομηχανίας, την ανάπτυξη του βιώσιμου πολιτιστικού τουρισμού και την ενίσχυση των επενδύσεων και της δημιουργία θέσεων εργασίας σε νέες ειδικότητες που σχετίζονται με την καινοτομία και την κοινωνία της γνώσης)	£
Συμβολή στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού – έρευνα καινοτομία (με έμφαση στην ανάπτυξη νέων ικανοτήτων, προσόντων, την καλλιτεχνική εκπαίδευση και)	©
Ανάδειξη – αξιοποίηση – προστασία του «πολιτιστικού οικοσυστήματος», του περιβάλλοντος και του τοπίου / ανάπλαση αστικών περιοχών	⊕
Ενίσχυση και ανάδειξη της ταυτότητας και συνοχής της περιοχής (ιδιαίτερα μέσα από την παροχή ευκαιριών πολιτιστικής έκφρασης για τους πολίτες, την ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, και τη δημιουργία τοπικής προβολής)	☐
Συμβολή στη δημιουργία θεσμών και δομών για την προώθηση και παρακολούθηση της εφαρμογής των προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας	☐

² Canadian Urban Institute, funded by the Government of Ontario, «Municipal Cultural Planning Indicators & Performance Measures Guidebook», 2011, pages 18-44.

Η εφαρμογή του μοντέλου αυτού μπορεί να εξειδικεύεται περαιτέρω σε τοπικό επίπεδο και να διαφοροποιείται ανάλογα στον αστικό και αγροτικό χώρο, ενσωματώνοντας τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Η ολοκληρωμένη εφαρμογή του συναρτάται άμεσα με

- την καθιέρωση διαδικασιών συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων αλλά και των ίδιων των πολιτών στις φάσεις κατάρτισης και εφαρμογής του προγράμματος.
- Την ανάπτυξη κατάλληλων μηχανισμών αξιολόγησης – στατιστικής παρακολούθησης, τη συμπλήρωση των κωδικών επαγγελματικών ειδικοτήτων με τις νέες ειδικότητες της κοινωνίας της γνώσης και των δημιουργικών βιομηχανιών, κλπ
- Την εφαρμογή μεθόδων χαρτογράφησης των ειδικών δυνατοτήτων της εκάστοτε χωρικής ενότητας, με έμφαση στη χαρτογράφηση και τον προσδιορισμό των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών, αλλά και την ποιοτική ανάλυση, με γνώμονα τις απόψεις των πολιτών.

Ένα πρόγραμμα σαν αυτό θα πρέπει να υποστηρίζεται από ποιοτικά και ποσοτικά στατιστικά στοιχεία και δείκτες, μια ενδεικτική συλλογή από τέτοια στοιχεία επιχειρήθηκε ενδεικτικά από την έκδοση «Municipal Cultural Planning Indicators & Performance Measures Guidebook», (Canadian Urban Institute, funded by the Government of Ontario, 2011):

ΠΙΝΑΚΑΣ 2:
Ενδεικτικοί Ποσοτικοί και Ποιοτικοί Δείκτες

	Στατιστικό δεδομένο	Τρόπος συλλογής
	Ύπαρξη Προγράμματος Πολιτιστικής Ανάπτυξης	Καταγραφή της ύπαρξης ή μη Πρ/τος Πολιτιστικής Ανάπτυξης
	Ύπαρξη θεσμοθετημένης διαδικασίας διαβούλευσης / συμμετοχής των πολιτών στην κατάρτιση και εφαρμογή όλου ή μέρους του πολιτιστικού σχεδιασμού	Καταγραφή της ύπαρξης ή μη θεσμοθετημένης διαδικασίας διαβούλευσης / συμμετοχής των πολιτών στην κατάρτιση και εφαρμογή όλου ή μέρους του πολιτιστικού σχεδιασμού
	Ύπαρξη βάσης δεδομένων για το πολιτιστικό κεφάλαιο	Καταγραφή της ύπαρξης ή μη βάσης δεδομένων το πολιτιστικό κεφάλαιο
 £	Ποσά / ποσοστά επιδοτήσεων στον πολιτισμό	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
£	Ποσά / ποσοστά χορηγιών / ιδιωτικών επενδύσεων στον πολιτισμό	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
£ £	Αριθμός επιχειρήσεων στον τομέα του πολιτισμού (με υπο-εξειδικεύσεις αναφορικά με τον πολιτιστικό τουρισμό, τις δημιουργικές βιομηχανίες, κα)	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία με βάση τη δημιουργία ειδικών κωδικών για τα επαγγέλματα στον τομέα του πολιτισμού (δημιουργικός τομέας, τέχνες, πολιτιστική κληρονομιά, κα, σύμφωνα με τον εθνικό ορισμό του τομέα αυτού)

£	Αριθμός απασχολουμένων στις επιχειρήσεις (με υπο-εξειδικεύσεις σύμφωνα με τα παραπάνω) του τομέα πολιτισμού	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία με βάση τη δημιουργία ειδικών κωδικών για τα επαγγέλματα στον τομέα του πολιτισμού (δημιουργικός τομέας, τέχνες, πολιτιστική κληρονομιά, κα, σύμφωνα με τον εθνικό ορισμό του τομέα αυτού)
£	Αριθμός απασχολουμένων ειδικοτήτων του τομέα πολιτισμού (πχ καλλιτέχνες, αλλά και υποστηρικτικά επαγγέλματα, όπως καλλιτεχνικοί πράκτορες)	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία με βάση τη δημιουργία ειδικών κωδικών για τα επαγγέλματα στον τομέα του πολιτισμού (δημιουργικός τομέας, τέχνες, πολιτιστική κληρονομιά, κα, σύμφωνα με τον εθνικό ορισμό του τομέα αυτού)
£	Ποσοστό του ΑΕΠ στον τομέα του πολιτισμού	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
£	Ποσοστό του ΑΕΠ στον πολιτιστικό τουρισμό	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
£	Αριθμός επισκεπτών	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
£	Δαπάνη επισκεπτών	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
£	Κατανάλωση των νοικοκυριών σε πολιτισμό	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
©	Επίπεδο εκπαίδευσης των πολιτών	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία, με εξειδίκευση περαιτέρω κατά φύλο, ηλικία, εθνικότητα, κα
©	Αριθμός ειδικευμένων σε ειδικότητες του πολιτιστικού τομέα	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία / πολιτιστική χαρτογράφηση
©	Αριθμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τον πολιτισμό που περιλαμβάνονται στην υποχρεωτική εκπαίδευση	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία / πολιτιστική χαρτογράφηση
©	Αριθμός ειδικοτήτων ανώτερων – ανώτατων σπουδών που σχετίζονται με τον πολιτισμό	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία / πολιτιστική χαρτογράφηση
	Αριθμός ερευνητικών δράσεων	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
©	Αριθμός πολιτιστικών – εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους πολίτες πχ από πολιτιστικά κέντρα	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία / πολιτιστική χαρτογράφηση
©	Βαθμός ικανοποίησης των πολιτών από την παροχή εκπαίδευσης σε ειδικότητες του πολιτισμού	Ποιοτικά στατιστικά στοιχεία, με βάση δημοσκοπήσεις
©	 Αριθμός καθιερωμένων περιοδικών πολιτιστικών εκδηλώσεων (φεστιβάλ, πανηγύρι, ημερίδες, κα)	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία / πολιτιστική χαρτογράφηση
©	 Αριθμός συμμετοχής των κατοίκων στις περιοδικές πολιτιστικές εκδηλώσεις.	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία / πολιτιστική χαρτογράφηση
©	 Αριθμός συλλόγων, ερασιτεχνικών θιάσων, χορευτικών, παραδοσιακών ομίλων, κα	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία / πολιτιστική χαρτογράφηση
©	 Αριθμός συμμετεχόντων σε συλλόγους και άλλα εθελοντικά σχήματα και πρωτοβουλίες με πολιτιστικό αντικείμενο	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία, με εξειδίκευση περαιτέρω κατά φύλο, ηλικία, εθνικότητα, κα
©	 Βαθμός ικανοποίησης των πολιτών από την πολιτιστική ζωτικότητα και τις	Ποιοτικά (αξιακά) στατιστικά στοιχεία, με βάση δημοσκοπήσεις / πολιτιστική χαρτογράφηση

	ευκαιρίες συμμετοχής	
 	Αριθμός πολιτιστικών υποδομών (δημόσιων – ιδιωτικών)	Καταγραφή υφιστάμενων πολιτιστικών υποδομών / πολιτιστική χαρτογράφηση
	Αριθμός δράσεων που αξιοποιούν τον πολιτισμό για την προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
	Αριθμός δράσεων που περιλαμβάνουν ολιστικές προσεγγίσεις, όπως η αξιοποίηση παραδοσιακών τεχνικών και γνώσεων	Ποσοτικά στατιστικά στοιχεία
 	Ύπαρξη ή μη σχεδίου προβολής της ιδιαίτερης τοπική προσωπικότητας (“place branding”)	Καταγραφή της ύπαρξης ή μη σχεδίου τοπικής προβολής

ΣΥΝΟΨΗ

Το πολιτισμικό αναπτυξιακό μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί τον συγκερασμό των παλαιών αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης με τις σύγχρονες λειτουργίες της «παγκοσμιο-τοπικότητας». Χαρακτηριστικά του είναι:

- Ο συμβολισμός μέσα από το «τετράγωνο» της βιωσιμότητας, με τέταρτο πυλώνα τον πολιτισμό, ο οποίος ταυτόχρονα διαχέεται στους άλλους τρεις, της οικονομίας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος.
- Επίκεντρο του τετραγώνου αυτού αποτελεί η εδαφική – πολιτισμική διακυβέρνηση, με δομικά της χαρακτηριστικά:
 - τη συνεργασία τομέων και φορέων σε επάλληλα επίπεδα, σε μια λειτουργία «συκοινωνούντων δοχείων»,
 - αλλά και την εμπειρογνωμοσύνη και το διαχωρισμό ανάμεσα σε επιτελικούς και διαχειριστικούς στόχους.

Είναι φανερό ότι το νέο μοντέλο της βιωσιμότητας θεμελιώνεται, όχι μόνο πάνω σε μια νέα θεώρηση του πολιτισμού αναφορικά με την πολιτική, αλλά και πάνω στην εδαφική προσέγγιση, αναδεικνύοντας αλλά και μεταβάλλοντας τους τοπικούς θεσμούς, και δημιουργώντας νέες απαιτήσεις και δυνατότητες για την τοπική δημόσια δράση. Στην ουσία, μάλιστα, η πολιτισμική βιώσιμη ανάπτυξη μετεξελίσσει την εδαφική προσέγγιση, «βλέποντας» στη χωρικότητα ένα μικτό ανθρωπογενές και φυσικό οικοσύστημα, με επίκεντρο τον άνθρωπο εντός του, και με αναπτυξιακό στόχο την ίδια την πεμπτούσια της «ποιότητας ζωής».

Η εφαρμογή του μοντέλου ολοκληρωμένης βιώσιμης ανάπτυξης συνδέεται και εξαρτάται άμεσα από μια νέα οπτική για τη διοίκηση και αυτοδιοίκηση, κάνοντας

αναγκαία τη μετάβαση στην εφαρμογή της «διακυβέρνησης» ως διαδικασίας συντονισμού της συνεργασίας όλων των κοινωνικών εμπλεκόμενων ομάδων και θεσμών στη διαμόρφωση και εφαρμογή των πολιτικών. Η διακυβέρνηση αυτή πρέπει μάλιστα να ευνοεί την «από κάτω προς τα πάνω» αλλά και τη διατομεακή συνεργασία στη διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης, με στόχο την ολοκλήρωση του σχεδιασμού και τη μεγιστοποίηση της δυνατότητας να αντιπροσωπεύεται η πολυμορφία των απόψεων και επιλογών.³

Στο εγχειρίδιο “Local Cultural Policies Handbook, Steps Tools and Case Studies”, ο Eylem Ertürk⁴ επισημαίνει ότι στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, η πολυμορφία είναι ένα μωσαϊκό που διαμορφώνεται από τις επιλογές και τις προτεραιότητες των ίδιων των ανθρώπων, μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες. Επομένως, η πολιτισμική πολιτική οφείλει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των αναπτυξιακών πολιτικών, παρέχοντας στους ανθρώπους, μέσα από τα εργαλεία της, αφ’ενός τις δυνατότητες διεύρυνσης και ανάπτυξης των επιλογών τους, και αφ’ετέρου, τους απαραίτητους διαύλους έκφρασης και υλοποίησης των επιλογών αυτών.

Οι παράμετροι αυτές οδηγούν τον Raj Isar, president of EFAH (European Federation of Arts and Heritage), στη διαπίστωση ότι το σύγχρονο ζητούμενο έγκειται στην σύλληψη του «δικού μας» πολιτισμού ως ρευστού και ανοιχτού, και όχι ως σταθερά προσδιορισμένου. Μέσα από την τοποθέτηση αυτή, οι παλαιές «ανώτερες αξίες» «αποδυναμώνονται» και σχετικοποιούνται, καθώς υποβάλλονται στη δοκιμασία της ανάδειξής τους ως επιλογές από πολίτες συνδιαμορφωτές και όχι αντικείμενα του αναπτυξιακού σχεδιασμού.

³ Duxbury N. &, Jeannotte S., «Culture and Sustainable Communities», (*Culture and Local Governance / Culture et gouvernance locale*, vol. 3, no. 1-2, 2011. ISSN 1911-7469), pages 4-5.

⁴ Ertürk , E.“Local Cultural Policies Handbook, Steps Tools and Case Studies”, İstanbul Bilgi Univeristy Press, İstanbul, March 2011, pages 30-31.

